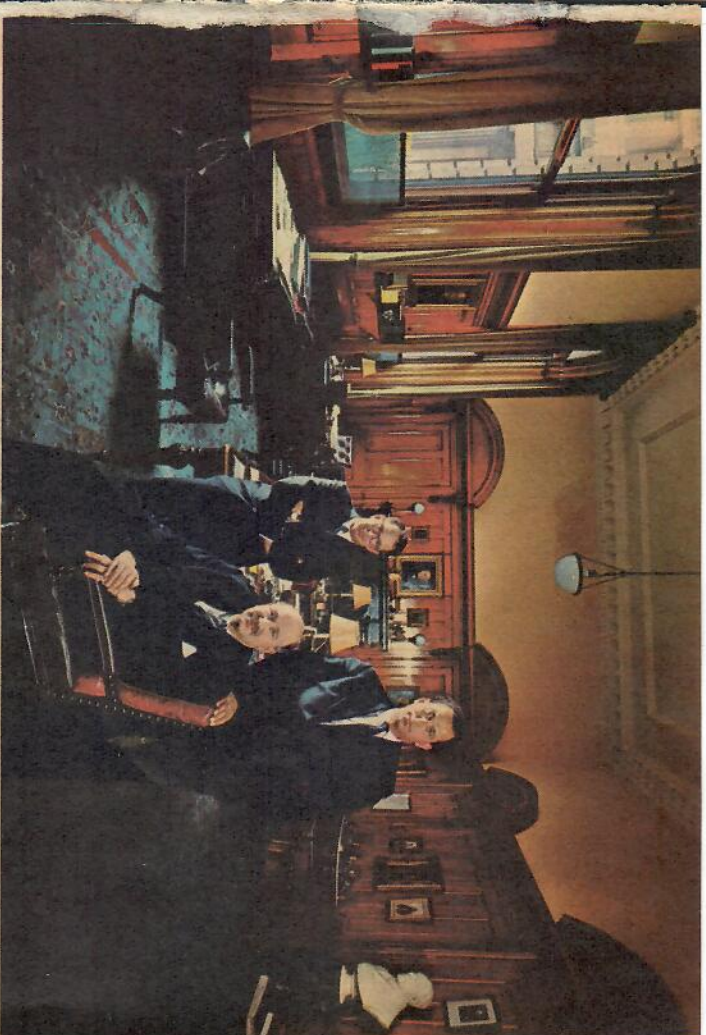

Direktionsrummet i Rothschilds Londonkontor

Det mäktiga huset Rothschild

Sammandrag ur Holiday FREDERIC MORTON

DROTNING VIKTORIA av England var "utomordentligt rik", även efter kunglig 1800-talsstandard. Hennes efterlämnade förmögenhet anses ha uppgått till fem miljoner pund (90 milj. kr med dåtida kurs). Stackars fattiga Viktoria! Vid samma tid ägde den beröm-

Ett intimt släktporträtt av världens rikaste familj, vars inflytande sträcker sig över hela jorden — och vars stamfar var en fattig ung man som vunnit för gamla mynt

Fotografierna av Arnold Newman återgiva med tillstånd av Holiday Magazine, copyright 1961 och 62 by The Curtis Pub. Co. Artikelmaterialiet förkommer även i "The Rothschilds" av Frederic Morton, © 1961 by Frederic Morton.

da familjen Rothschild gott och väl 400 miljoner pund. Inga andra, inte ens Rockefeller, har nått tillnärmelsevis den summan.

De flesta förknippar väl i dag namnet Rothschild med massor av kalla döda pengar. Men för dem som verkligen känner till släkten frammanar namnet något mycket levande, något så sagolikt och avundsvärt omfattande att det är nästan absurt. "De är de verkliga efterträdarna till Bourbonerna i Frankrike", yttrade en societetsdam för någon tid sedan.

Låt oss titta lite närmare på de där människorna. I ett Louis XIV-inrett kontor i sexvåningshuset rue du Faubourg-Saint-Honoré 45-47 i Paris sitter baron Edmond de Rothschild. Han är en stillsam, vänlig man med fast handslag och en lika högkultiverad accent på engelska som på franska. Från detta hus leder han med hjälp av en medarbetarstab på 150 personer en världsomspännande organisation, som anlägger turistcentra i Israel och planerar att uppföra lyxhotell på Martinique och Guadeloupe, ger sig i kast med enorma bostadsprojekt i Paris och finansierar banker och bilfabriker i Brasilien. I hela Europa torde man få leta efter en miljonär som är mera multi.

Men huset vid rue du Faubourg-Saint-Honoré är ändå inte dynastin Rothschilds verkliga högkvarter i Paris. Det ligger åtskilliga kvarter därifrån i det hus där Parisfilarens grundare etablerade det för 140 år sedan, rue Laffitte 21. Det ägs och leds alljämt uteslutande av Rothschilder, baronerna Guy, Elie och Alain, Edmonds kusiner. Det är Frankrikes

största privata bank och kontrollerar bland annat Société d'Investissement du Nord, som har stora gruv- och industrintressen i fem världsdelar.

Huset Rothschild i Paris är i sin tur helt skilt från Messrs. N. M. Rothschild & Sons i London. Även det är i stort sett ett familjeföretag (det ägs av bl. a. Edmund, Leopold och Evelyn de Rothschild) och är huvudformidiare av guld- och silverbarrer till det brittiska samväldet, äger det guldräffineri som fordom antitades av kungliga brittiska myntverket och är en av guldagenterna till Bank of England. Sedan 1955 har firman ögt intressen i talrika gruvföretag i Nordamerika, bl. a. i ett 130.000 kvadratkilometer stort område på Labradorhalvön med skogar, vattenkrafttillgångar och rika mineralfyndigheter.

Ett besök på den franska eller den engelska Rothschildbanken är en andaktsfylld upplevelse. Där möts ni ingalunda av några strömlinjeformade mottagningsdamer i ultramodernt designad miljö. I den mörkboaserade hallen präntar en allvarlig hovmästare modell å ner ett namn med siratliga bokstäver och överlämnar kortet till en lika allvarlig vaktmästare, vilken placerar det på en silverbricka och försviner. Efter en stund kommer vaktmästaren tillbaka, för er med sordinerad värdighet genom en korridor och överanvisar er till ännu en högtidlig gentleman, som ledsager er till ett väntum och i sinom tid introducerar er för den Rothschild ni önskar audiens hos.

Klienter in spe, som lockas av strålglansen kring namnet Rothschild,

har ofta svårt att finna sig till rätta med detta pompösa ceremoniell. Icke förty kommer varje år hundratals människor med hundratusentals franc, dollar eller pund till de Rothschildska bankerna. De vill att Rothschild ska placera deras pengar. Officiellt kan vilken välaktad affärsman som helst öppna ett konto i Parisbanken genom att deponera en summa på lägst 10.000 nyfranc. Men inofficiellt tillfogas en liten bisats: "... om det är en vän". Till de bägge Rothschild-banker, typiska investerat "vänner" hör flera furstehus och de mera stabila sydamerikanska regeringarna. Om man pressar baron Guy de Rothschild på den punkten medger han: "Vi är nog lite kräsna med vem som skriver sitt namn på våra checkar."

Huset Rothschild grundades av en fattig, föräldralös ung jude från Frankfurts ghetto under senare hälften av 1700-talet. Unge Mayer Amshel hade inte ens något riktigt efternamn. För att lättare kunna skilja husen i ghetton från varandra för såg judarna dem

ofta med en primitiv sköld, och då Mayers förfäder en gång hade bott i ett hus med röd sköld (*Rot Schild*) fick han namn efter den.

Den länge, gänglige Mayer var en stillsam ung man. Hans stora intresse var gamla mynt, dinarer och thaler av ökända präglings, och han började sälja sådana vid det furstliga hessiska hovet. Den verksamheten förde honom in på penningväxlar- och mäklarbanan. Han gifte sig med Gutle

Baron Edmond de Rothschild

Schnapper, som var dotter till en köpman på "fina sidan" av judegatan. Hon födde honom tio barn, av vilka de fem söner — som alla var af-färsgegnier — sedermera tog var sitt kejsar- eller kungarrike på entreprenad.

Först kom Amschel, som blev bankir åt det preussiska hovet. Sedan Salomon, som gav den österrikiske kanslern furst Metternich finansiellt stöd och längre fram lade under sig Wien. Sedan Nathan, som började med att exportera tyger från England till gamle Mayer Amschel i Frankfurt och skulle bli en av de rikaste bankirena i London. Sedan Karl, i sinom tid kungariket Neapels finansiella ryggrad. Och till slut James, som kom att behärska Parisbörsen och blev en av franska statens huvudkreditör.

Mayer själv utformade dynastins "grundlagar" som bland annat gick ut på att alla nyckelposter i de olika företagen skulle beklädas av familjemedlemmar, inte av anställda utifrån (ännu i dag är det huvudsakligen Rothschildar som sitter i ledningen för de stora bankerna). Mayer införde också ett system med hemlig bokföring vid sidan av den officiella. Huset Rothschilds affärer är alljämt hemliga såtillvida att de trots sin enorma omfattning bedrivs av privata firmor, som inte behöver publicera bokslut eller andra upplysningar om sin verksamhet.

Det blev också redan tidigt en dynastisk dogm att den bästa tänkbara äktenskapspartnern åt en Rothschild var en Rothschild. Av de ursprungliga fem brödernas tolv söner gifte sig inte

mindre än nio med en dotter till någon av farbröderna. Exakt hälften av de 58 äktenskapen som ingåtts av ättlingar till gamle Mayer Amschel har varit kusinäktenskap. Varför har så många valt sig en make eller maka inom klanen? Bland annat för att endast en Rothschild-svärfar kunde ha råd att punge ut med en hemgift som var värdig en Rothschild-svärsön. Man var också angelägen om att snarare samla än sprida familjeförmögenheten, och framför allt var man obekväma att öda bort namnet Rothschild på utomstående.

Även Rothschildarnas hobbies och privata intressen går "i släkten". Henri de Rothschilds far intresserade sig för medicin och grundade ett jättestort sanatorium vid Berck-Plage i Frankrike. Henri själv blev läkare och finansierade Fondation Curie. Eve Curies cancerinstitut. Lionel Walter och hans bror Nathaniel Charles fick fluga på insekter. Då Lionel Walter dog 1937 efterlämnade han den största naturhistoriska samlingen som någonsin hopbragts av en privatperson, omfattande bl. a. 2,5 miljoner fjärilar och andra insekter. Lionel Walters brorson, den nuvarande lord Rothschild, är biträdande forskningschef vid Cambridge-universitetets zoologiska institution och en av Englands främsta specialister på spermatozoer. Hans högvallborenhets syster Miriam är medförfattare till ett viktigt arbete om parasiter, benämnt "Fleas, Flukes and Cuckoos" (Loppor, sugmaskar och gökar).

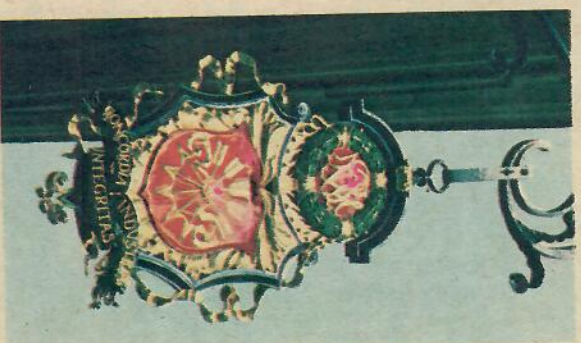
Även vid valet av umgänge är släkttraditionen stark. Drottning Viktoria var ofta gäst i Rothschildska hem. Hertigen av Windsor tog sin tillflykt

till en Rothschild efter sin abdikation. Och bland släkt- och vänfotografierna på mr Edmunds piano på Exbury i Hampshire ses i dag även porträtt av drottning Elizabeth och prins Philip. Mr Edmund deltog i andra världskriget som artillerimajor. "Eddy" var en av våra dugligaste officerare", berättar en kamrat från den tiden. "Men han förstod sig aldrig på det där med att gå tjänstevägen. När någon av våra karlar hade något trubbel — låt oss säga att hans mor hade dött och han behövde permission och pengar — så gick han raka vägen till Eddy, även om han inte tillhörde Eddys förband. Alla visste att Eddy skulle ordna biffen eller hala upp den Rothschildska checkboken ur fickan. Jag sa ofta: 'Du kan inte göra så där, Eddy. Du måste fylla i en blankett om karln och skicka in den till regementschefen.' Vad har regementschefen med det här att göra!" Han frågade Eddy. Han kunde helt enkelt inte fatta vad en överordnad var för något.

Rothschildarna är perfektionister. På sitt engelska herresäte lät Lionel Nathan de Rothschild uppföra 30 drivhus i teak och glas på en yta av ett och ett halvt hektar, och där drev hans 200 trädgårdsmästare upp

hundratusentals utsökta rhododendronplanter. Ingen annan stans på jorden fanns så många och så vackra exemplar. Hemligheten var inte bara kärleksfull vård utan också hård och hänsynslös gallring. "Mr Lionel renodlade över 1.200 olika rhododendronhybrider", säger den nuvarande godsförvaltaren, major Peter Barber. "I tio år höll han ett öga på unga plantorna, och först då de hade gått i blom valde han ut de allra bästa och lät förstöra resten. Detta var en orubblig regel. Han ville inte ha en enda blomma av medelmåttig kvalitet i sin trädgård."

Den Rothschildska böjelsen för perfektionism gör sig märkbar på de mest oväntade områden. Ända till helt nyligen har man till exempel

Det Rothschildska vapnet

haft en fil. lic. i engelska språket och litteraturen som chefskorrespondent i Londonbanken. Hans uppgift var att bistå alla firmans avdelningar vid utformandet av viktiga skrivelser, så att de blev inte bara juridiskt oantastliga. Banken anser att brev med dess namn inte bara är affärsmeddelanden utan också dokument som representerar familjen.

Familjen Rothschild är alltid medveten om sitt speciella ansvar. Den nu

bortgångne Chaim Weizmann, på sin tid världssionismens ledare, bodde under andra världskriget i London. En natt då bomberna regnade ner över staden delade han skyddsrum med den unge lord Rothschild, som förgäves försökte lugna sina tre små barn. Till sist frågade Weizmann varför inte Rothschild, som så många andra, hade skickat sina barn till Amerika. "Jo, det ska jag tala om", svarade lord Rothschild. "Det är för deras fördömda efternamns skull. Om jag skickade över de här tre små stackarna dit, så skulle världen säga att sju miljoner judar är fega kräk."

Ett familjefdrag tycks ha växt sig starkare hos de senaste generationerna: trots att familjen kontrollerar tjugotals med industrier, handels- och gruvbolag, hotell och semesterablissemang, finns det inte ett enda sådant företag som har ordet Rothschild i sitt namn. Rothschildarna tillhör inte barsocieteten, och släkten har inte föstrat en enda riktig playboy. Rothschildarnas oerhört omfattande välgörenhet försiggår i det tysta. Det är föga känt att baron Guy är ordförande i Fond Social Juif Unifié i Frankrike,

och få har hört talas om en institution som kallas Bethsabée Crafts Ltd., som understöder israeliska konstnärer och konsthantverkare och ser till att deras produkter i glas, metall och le-
ra säljs över hela världen. I Louvren, på British Museum och otaliga andra institutioner granskar varje dag hundratals forskare och konstnärer övervärderliga skatter utan att ana att allt detta en gång prytt Rothschildska bibliotek och salonger.

I den stad där dynastin Rothschild har sitt ursprung finns det i dag inte mycket som påminner om den. Frankfurts stadsarkiv äger några gulnade dokument som förtäljer om familjens äldsta historia, men för fem år sedan röjdes ruinerna av Rothschildarnas bombade patricierhus undan för att ge plats åt en stor modern kontorsbyggnad.

Och ändå var det här — i ett trångt ghetokyrffe — som Mayer Amschel Rothschild sålde gamla mynt, gifte sig med Guttle Schnapper och avlade dessa fem fantastiska söner, som gick ut och erövrade världen grundligare och mer varaktigt än alla kejsare och kungar.

Inför 15 februari

TAXERINGSINTENDENT, granskande skattebetalares representationskonto, till denne: "Ska vi gå igenom det post för post, eller föredrar ni att kasta in handduken med detsamma?"

-J.D.

BARN till fader läsande godnattsaga: "När hennes pumpa förvandlades till en gyllene karet, tog hon då opp det som direktinkomst eller värdeökning?"

-Salo

RYMDMAN till dito som efter landning på månen fått sig överräckta formulär av liten varelse: "Så vitt jag förstår är det nåt slags skatteformulär för å annan ort mantalesskrivna personer."

-R.D.